

D. T. O. M. A.

Collegij Ethici,

DISPUTATIO XI.

De

IMPERFECTIS
VIRTUTIBUS
Continentia & Tolerantia.

In Regiâ Universitate CHRISTINËâ Aboënsi

P R Æ S I D E

Praclarissimo & Consultissimo DOMINO,

M. MICHAELE O. WEXIONIO
Jur. Pol. & Hist. Profess. Ordinario celeberrimo. Præ-
ceptore ac Promotore multis nominibus suspiciendo.

Respondente

PETRO ANDRÆ WANGSTELIO
WESTMANNO S. R. M. in Suspend.

Publico Examine submissa in auditorio Majori
ad diem 13. Junij æræ Christianæ 1649.

A B O Æ,

Imprimebat Petrus Bold/ Acad. Typogr. Anno 1649.

Nobilissimo & maximè strenuo Viro

DN. JOHANNI JOHANNIS

U L L E N S S O N

de Kåbållsta/ c. Navalis exercitus Capiteano expeditissimo.

*Reverendis, Spectatissimis, integerrimis
& Doctissimis VIRIS*

**DN. SIGFRIDO JACOBI, Praeposito &
Pastori in Kimittho vigilantissimo.**

**DN. STEPHANO IOHANNIS, in Ka-
stelholm Prætori provinciali prudentissimo.**

**DN. PETRO ANDREÆ, in Tälfsnäs/
Baronatus Kimitthöensis Prætori accuratissimo.**

**DN. CAROLO PETRI in Sjöström Verbi Divini
Comministro impigerrimo.**

**DN. MATTHIÆ BENEDICTI Juventutis in
Scholâ Alandensi informatori maximè assiduo.**

*Dñis, Patronis, fautoribus, promotoribus & amicis
jugiter colendis, Disputationem præsentem in
debitæ reverentiæ & gratitudinis signum sub-
missè & officiosè consecrat & offert*

Petrus VVangstelius Respondens.

COLLEGII ETHICI
DISPUTATIO UNDECIMA

DE

IMPERFECTIS VIRTUTIBUS

Respondente PETRO ANDRÆ VVANGSTELIO VVestmanno,

T H E S I S I.

Vidimus huc usq; *Virtutes* Ethicas ad *Octo* priora *Decalogi* Præcepta referendas: Consequens igitur esset ut nunc de ijs, quæ *nonum ac decimum*, ceu postrema, spectant ageremus. Ubi & hoc obiter monendum; duo isthæc præcepta & hic, & in *Ergast. Virtutum, & Fascic. quest. Ethic.* conjungi, non quod unum saltem eadem præceptum constituere, cum heterodoxis quibusdam, statuamus; Sed quod *Philosophia*, intra cuius limites hic nobis manendum, concupiscentiam (non quidem *actualem*, sed ipsum fomitem, radicem seu primam vitiationem, quæ *originalis* dicitur) turpem atq; in vitio esse ignoret.

2. Quanquam autem nescij non simus de distinctione *Decalogi* varias fuisse *Patrum*, veterum & recentiorum opiniones; Ita *Iosephus de Antiq: jud: lib. 3, c. 4.* singulis tabulis quina præcepta tribuit, hoc modo: *Docet nos 1. Præcept. DEum esse unum, & hunc solum adorandum. 2. Nullius animalis simulacrum colendum. 3. Non temerè jurandum. 4. Septimi diei ferias nullo opere profanandas.*

mandata. 9. Parentes honorandos. 6. à Cade abstinendum.
 7. Non adulterandum. 8. Non committendum furtum. 9.
 Non deponendum falsum testimonium. 10. Nihil alienum con-
 cupiscendum. Cui Irenæus consentit. Hefychius, uti
 habet Alexand: ab Alex, & Thomas Aquinas, præceptum de
 Sabbatho expungit; Et præfationem; Ego sum Do-
 minus DEUS tuus &c. ad complendum demarium nu-
 merum primum præceptum constituit. Athanas: Cy-
 rillus & Philo, præfationem & præceptum primum ag-
 noscunt: De Sabbatho autem præceptum, ut facit
 Hefychius, non excludunt; quam veterum sententiam
 quidam ex Reformatis, ut vocari amant, nimirum Pe-
 trus Martyr, Georgius Sohnius alijq; tuentur.: Alij præ-
 ceptum de non faciendis sculptilibus, Secundum faciunt,
 ut ipse Calvinus, Ursinus & Musculus, cum recentioribus
 istius dogmatis sectatoribus: Qui hæc in parte, Origes
 nem, Nazianzenum, Ambrosium & Chrysostomum sequun-
 tur.

3. Scimus etiam fidei Articulum non esse, quo lo-
 co aut ordine singula præceptorum Decalogi locen-
 tur. Duae fuisse Tabulas: Et decem mandata seu Præ-
 cepta, quæ originalis textus Verba vocat, nemo dubitat.
 Sed cum plures imperativæ sententiæ quàm decem ap-
 pud Mosén occurrant; quæ & quot ad hanc vel illam
 tabulam referendæ, ambigi ceptum est. Nos tamen
 cum Clem: Alex: Augustino; Bernbardo, Lyrano, Hugone,
 alijq; non paucis; Ipso Luthero & orthodoxis Luthes-
 ranis Tria præcepta Priori tabula accensemus (mandatum
 de sculptilibus primi præcepti appendicem facientes)
 Posteriori septem; Mandatum de non concupiscendo, in
 duo præcepta dividentes. Quod prava concupiscen-
 tia; alia originalis sit, Græcè συλαβῆσα, Concupiens;
 Alia

Alia Actualis, Græcè *ἰσχυρὰ*, pariens. Ut pluribus Theologi declarant. Hæc instituti nostri ratione & mentis executiendæ gratiâ, per Historicam quasi Relationem, hæc vice eâ dere adducta sufficiunt.

4. Ex allatâ hâc destinatione etiam responderi potest ad objectionem quæ contra supra posita facillè negitur; hoc modo: *Quod Ethnici noverant esse virtuosum aut vitiosum, adeoq; refrenandum & coercendum, id soli Theologia relinqui non debet ut tractetur & explicetur; Sed Ethnici etiam cognoverunt concupiscentiam malam, esse vitiosam atq; damnandam: E. Virtutes quæ concupiscentiam refrenant non à Theologis tantum, verum etiam Philosophis, consideranda & explicanda veniunt.*

5. Minor prop. sic probatur; id enim est Philosophicæ considerationis, quod homo naturali lumine assequi potest, sine peculiari scripturarum & Spiritus S. illuminatione: Sed quæ Ethnicis innotuere, talia sunt; E. Minor ex Arist: 1. Eth. c. 13. alijsq; exemplis non paucis probari posset; & jam antea, in Fascic: *Quæst. Ethic. Sect. 2. Memb. 8. q. 1.* probata est.

6. Respondetur igitur Philosophos utiq; etiam de malâ concupiscentiâ & pravis cupiditatibus refrenandis & coercendis agere; Siquidem *virtutum* atq; vitiorum objectum aliud *Externum*, aliud *internum* esse, nimis ipsum *Appetitum* & *cupiditates*, supra sæpius inculcatum est. Et in vitio esse atq; peccare desiderium seu concupiscentiam cui conatus accedit; aut cum quis deliberato animo aliquid mali proponit, vel Ethnici intellexerunt: quod satis in confesso est. At *Paulus* ad Rom. 7. v. 7. inquentem se non novisse concupiscentiam esse peccatum; nisi lex dixisset: de aliâ Concupiscentiâ, nimirum *Originali*, quam nec Ethnici, nec

ipſi quidem Phariſæi peccatum eſſe agnoverunt, loquutum fuiſſe manifeſtum evadit. Proinde cum Theologi a altiùs aſcendat ſublimiorem etiam ſibi conſiderationem non immeritò expoſcit.

7. Sed inſtari adhuc poteſt: *Si Decalogus eſt lex moralis, ſequitur eundem ſolum circa mores & externas Actiones occupari: Atqui verum eſt prius, & poſterius.* Conſequentia Majoris eſt clara ſi enim à moribus nomen & denominationem habet, circa eoſdem etiam principalitèr verſabitur. Ita Ethica ἀπὸ τῶν ἠθῶν, à moribus dicitur, quod in iſdem regendis munus ſuum exerceat. *Assumptio* eſt evidens quod Decalogus lex moralis dicatur; omnium Theologorum & Dd. conſenſu. Cui enim ignota eſt diſtinctio *Leg. in Moral: forenſ: & ceremonial?*

8. Respond: ad *Maj. Prop.* Sicut aliàs ex notationibus atq; nominibus infirma ducuntur argumenta; Ita etiam hìc appellatio ipſa rei magnitudinem non aſſequitur. Quippe *Lex Moralìs* non tantùm τὰ ἔθῃ, ſeu mores & externas Actiones; Verùm ipſum cor & affectus, mentem & voluntatem iudicat atq; ſcrutatur, quæ primariò dirigit & informat. Non ſecus ac Ethica, ut Actiones regat, animum prius erudit.

9. INST. Ergò malè *lex Moralìs* dicitur. Resp. Quamquam in primà vocum impoſitione, quantum fieri poteſt, ἀνομιβία adhibenda ſit; in receptis tamen faciliores eſſe convenit; dummodò commodè explicari queant, ne abſurditatem pariant. *Lex* igitur *Moralìs* ſeu ultima Decalogi præcepta *Originalera* etiam *concupiſcentiam*, quæ vulgo ignotior, prohibent: Ethica in ſingulis objectis actualè, quoad in hac imbecillitate fieri poteſt. *concupiſcentiam* & appetitum dirigit.

10. Verumenimverò siquidem in hoc corrupto hominis statu, vel actualem concupiscentiam ita subigere & rationi obedientem habere, ut nunquam malis suggestionibus consentiat, sed in virtute jugiter delectetur, rarissimum ne dicam impossibile sit; Et utcunq; honestatem consecremur, luctam nihilominus & difficultatem aliquam (*Apostolo lex membrorum dicitur*) experiamur.; quam exacta & perfecta virtutis natura non admittit: Hic aliqua de *Imperfectioribus virtutibus; seu Semivirtutibus* (vias ad virtutes vocat *Piccolom:*) quæ etiam in hac conditione frequentiores, nec suâ laude defraudandæ, non immeritò agendum venit.

11. *Semivirtus seu imperfecta* virtus, non eodem sensu semper dicitur, nunc *Naturalem quandam inclinationem* seu instinctum denotat qualis *verecundia, Nemesi, misericordia* &c. quibus ad virtutes quodammodo propendimus. Vide *Piccolom:* gr. 4. c. 31. Nunc pro *habitibus imperfectis*, nostrâ curâ & assuetudine comparatis sumitur.; quales sunt *continentia tolerantia* &c. Hoc loco non tam de priori acceptione, siquidem ista semivirtus non ab humanâ industriâ aut informatione, sed à DEO & naturâ immediatè dependet; ut cabit *Propert:*

Hic satus ad pacem; hic Castrensibus utilis armis.

Natura sequitur semina quisq; suæ:

Quàm de posteriori sermo erit; nostri enim potissimum est instituti ea considerare, quæ Actiones ad vitam communem & honestatem informare poterunt. Naturalem verò inclinationem, modò minorem modò majorem, præsupponimus. De quâ tamen & postea quaestio movebitur.

12. Est igitur *imperfecta virtus sive semivirtus* quæ re-

Et a rationis ductum sequitur, cum ægritudine aliquâ & oblectatione affectibus non dum plene subactis. Definitio hæc satis perspicua est; Genus subintelligitur *virtus*, prout tam latè accipitur, ut omnes virtutis gradus complectatur. Vid: sup. Disp: 3. thesi 32. Quippè inchoata virtus & imperfecta, est etiam *virtus*. Differentia quâ potissimum à perfecta virtute non tam specie quàm gradu differt; in luctâ affectuum, ægritudine ac difficultate consistit. Virtutem enim perfectam habens, cum delectatione & jucunditate absq; molestiâ honestatem sectatur; At *semivirtuosus*, abstinet, cõtinet idq; non sine difficultate; Sicut Logices tyro, qui iam artis dispositionem, consecutus, disputat quidem ac disserit, sed magnâ adhuc eum difficultate; Qui verò habitum sibi diuturnâ exercitatione acquisivit; absq; ullâ molestiâ, magno potius cum oblectamento, discarsum instituit & ratiocinatur.

13. *Quæri hic solet; An semivirtutes etiam mediocritatem servant?* Ad quam quæstionem affirmativè respondetur. Nisi enim mediocritatem, i. e. honestatis & rectæ rationis præscriptum teneant, virtutes dici non merentur: Cum illam virtutis natura & genius omnino exigat. Et perfecta virtus ab imperfectâ, non tam naturâ & essentiâ, quàm gradibus & eminentiâ, uti dictum, discrepet.

14. *Obijci tamen potest: Qui ab affectibus turbatur, non potest debitam mediocritatem, et rectæ rationis præscriptum tenere; Sed semivirtuosus vel imperfectâ virtute præditus, affectibus turbatur.* E. Prop. Major sic stabilitur; Quòd turbatus ratione benè non utatur. Et qui affectibus inquietatur, debitam rectitudinem in actionibus servare nequeat. *Assumpt:* ex ipsâ definitione satis confirmatur; Quòd virtus perfecta illam affectuum luctam velut semivirtus, non experiatur.

15. Sed Resp: 1. Semivirtuosum, verbi gratiâ continens aut tolerantem, affectibus quidem nonnihil turbari, i. e. commoveri; minimè autem perturbari seu ab honestatis tramite prorsus retardari. Nam si hoc contigerit, jam non amplius virtuosus aut continens; Sed vitiosus & incontinens &c. evadit. 2. Turbatus, aut perturbationi succumbit; & tum rationis habenas audire nequit; Sed in vitium prolabitur; Aut non succumbit; Sed cum statua non sit sensibilis quodammodo officitur; & nihilominus honestatis tramitem tenere potest. Nihil igitur vetat, quin semivirtutes laudabilem etiam mediocritatem servent.

16. Numerum imperfectarum virtutum quod concernit, sunt illæ totidem, quot ipsæ perfectæ; Unaquæq; enim virtus sua initia, suos progressus & incrementa habet. Beneq; nobiscum agitur, si in istâ luctâ & pugna rationis ac appetitus, circa quodvis objectum, ratio palmam obtineat, & juxta ordinationem creatoris superior existat.

17. Obstare tamen videtur quod summus ille Philosophorum Aristoteles, duas tantummodo recensuerit semivirtutes, *Continentiam* nimirum & *Tolerantiam*: Hinc enim tale necesse potest argumentum; Quos numeravit Arist: Imperfectas virtutes, tot etiam sunt & merito habentur: Sed duas tantum numeravit Arist: imperfectas virt: E. Prop. Maj. vel hinc confirmatur, quod Artifici in sua arte credendum sit; Jam autem Arist: in Ethicis eximum se præbuit artificem: Ut non tantum Philosophi, ejusdem in Ethic: Ni com: ἀνεπίβου & diligentiam suspiciant: Verum etiam Theologi tantum in
Ethi-

Ethnico lumen admirentur. *Assumpt:* probatur ex lib:
7. Eth: Nicomach: c. 2. &c.

18. *Resp.* 1. *A Testimonio affirmativè non negativè regularitèr, argumentandum esse.* Itaq; procedit; Aristoteles Continèntiam & Tolerantiam imperfectas virtutes vocavit; Ergò tales sunt. Non a. sequitur; Aristoteles nominetenus non enumeravit plures; E. plures non sunt. 2. *Positio unius non est exclusio alterius;* Quamquam igitur duas adduxerit Philosophus imperf: virt: species; reliquas tamen ideò planè non exclusit aut negavit. 3. *Continentia* interdum, ampliata vocabuli acceptione, etiàm circa opes honores, iracundiam & quodvis objectum occupari dicitur, unde continens iræ, vindictæ &c. aliquis appellari potest. Interdum *pressius* circa solas voluptates, cum *Temperantiâ* communes, occupari dicitur. *Tolerantia* autem quævis difficilia atq; molesta respicit; Unde in generaliore significato cum hæc duæ sumuntur, quasvis alias semivirtutes sub iisdem comprehendi posse patet. Hanc distinctionem Casus & alij sic efferunt: *Continentia* uti & *incontinentia*, vel *simpliciter* & per se considerata, & tum propriam materiam habet: vel *Compositè* & per accidens, atque tum etiàm circa aliarum virtutum objecta, ut iram gloriam, lucrum versatur, unde continentem iræ &c. rectè dicimus?

19. Quod si adversus dicta regeratur. *Si continens & Temperantia conveniunt objectis, pro ut jam proximâ superiori thesi dictum, sequitur easdem coincidere & unum atq; idem esse:* Sed V. prius E. & post: *Resp:* ex supra positis: concedendo idem esse specie, utraq; enim circa voluptates rectæ rationis præscriptum servat, cum gradibus tantummodò distingvantur. In hoc autem differentia potissi-

potissimum elucet: *Temperans vitiosis cupiditatibus non inquietatur: Contuens motus & agitationes experitur.* In temperante enim Appetitus rationi ultrò obsequitur: In continente, non sine rebellionè & resistentiâ subigitur. Unde convenientia simul & differentia satis dispalescit.

20. Siquidem igitur hîc nobis de *continentiâ* absolute, quatenus ad *Temperantiam*, vel ex parte ad alias virtutes, gradus est (*alias enim & nonnunquam pro ipsâ Temperantiâ sumitur*) Primario agendum; Ea sic definiri potest. *Continentia est semivirtus quâ in voluptatibus gustus & tactus debita medioeritas, attamen non sine lucta & tergiversatione appetitus servatur.* Quæ definitio ex superioribus est manifesta. Eodem modo etiam in reliquis: *Continentia* ex parte, est semivirtus circa voluptates ex honore, divitijs, victoriâ &c. debitum modum, etsi tumultuante appetitu, tenens. *Incontinentia* est contra, est *semivitiium* quo post aliquam luctam, ratio tamen victas dare manus cogitur.

21. Movet hîc Philosophus ipse aliq; quæstionem: *An incontinens sciens peccet?* Veluti *Socrates* neminem ea agere posse existimavit, quæ mala esse sciret; Sed quod quis mali aliquid admittat; Id omne ex ignorantia proficisci: ut habet *Arist.* 7. *Ethic.* c. 2. Ita & *Plato* neminem sponte malum esse, nec scientem peccare posse, in *Diagora* demonstrare conatur. Siquidem *Sapientia firmus est in homine habitus, quo dominante omnia rectè habent; nec facile superari potest.* Præterea cum sciens rectèq; sentiens omnia finis i. e. boni alicujus gratia faciat; & si collatio fiat inter plura, majoris boni causâ actionem instituat, sequi videtur nullum scientem esse incontinentem.

22. Contrarium tamen, & veriore[m] sententiam, non tantu[m] Arist: cum ipsa experientia propugnat; Sed & *litera* liquidò confirmant. Multos enim ea agere, quæ turpia, sibiq; alijsq; noxia esse, satis superq; noverunt, quotidie deprehendimus. Ita ebrietatem noxiam non minus quam turpem esse quis nescit? quotusquisq; tamen vitat? Erratum est illud Medæ apud *Ovidium*.

-----
*Video meliora probaq;
Deteriora sequor.* -----

Quin & ipse *Apostolus* non modò scientiam, sed & voluntatem sibi adesse asserit bona agendi; & nihilominus mala admittere. Rom. 7. Galat. 5. & passim. Incontinentem igitur, etiam scientem peccare non dubitamus.

23. Ut breviter ad superius objecta respondeatur: Not: 1. Alios hic distingvere inter Actum *Primum* & *Secundum*; *Piccol. gr. 3. c. 16.* innuentes incontinentem scientiæ quidem habitum posse habere, at usu destitutum & quasi ligatum atq; impeditum, non secus ac in dormiente vel ebrio. 2. Consideratur incontinens *tribus temporibus*; *Ante factum, post, & in ipso facto*: Hic quasi sopitam esse scientiam, ibi verò utrobq; claram adesse, à veritate alienum non est. 3. Scientia, vel pro certâ & infallibili per demonstrationem acquisitâ notitiâ; vel pro qualicumq; ex sensibus & experientia collectâ accipitur. *Priorem acceptionem*, ut minus absurdi habeat, *Socrati* opinio innuisse videtur. Et hæc breviter de illâ questione, plura vide apud *Picc. cit. l. Heid. part. 2. Phil. mor.* aliosq;

24. Queritur insuper, *Utrum incontinentia circa venere[m]*

rem & alimenta, an circa iram deterior sit? Hic argumēta in utramq; partem satis speciosa sese offerunt: prius asserit *Philosophus* hisce rationibus; 1. à simili; Ut minus peccant servi ad mandata heri subito in cursum effusi, priusquam quid iustum satis perceperint; quàm qui scientes & volentes mandata egrediuntur; & canis tumultu excitato etiam domesticos, priusquam attendat, allatrans; minus reprehendendus, quàm agniti herum mordens: Ita etiam repentino animi fervore ad vindictam ruens, excusabilior videtur incontinente cupiditatum, qui rationem nec percipientem nec revocantem audit. 2. à natura & proprietate; ille affectus qui magis est naturalis minus peccat; sed ira, juxta Arist. (quamvis Senece, cum Stoicis contrarium asserat) Est magis naturalis quàm immoderata cupiditas; E. minus peccat. 3. Ab effectu; qui apertè agit, tolerabilior est eo qui clanculum invadit & fraudibus utitur; sed incontinens iræ, apertè invadit E. eo qui cupiditatibus indulget, tanquam Sophistâ & fraudulento, est tolerabilior. Et 4. deniq; à communi hominum judicio seu signo: Si homines majori odio cupiditatibus æstuantes quàm iratos insectantur; Sequitur illos hisce deteriores esse. Sed verum prius; E. & posterius?

25. Cum a. probabilia tantum sint isthæc argumēta, & non minus in contrariū, levi negotio retorqueri possint, quàm pro Arist. sententiâ faciant: Quid posterius quæstionis membrū præcipuè stabiliat, videamus? Sit igitur hoc 1. ut minus turpè est à fortiori & potentiori vinci quàm: ab imbecilliori hoste; ita minus turpè est à vehementiori affectu superari; Sed amor & cupiditas, est efficacissimus affectus, cui difficilimè resistitur.: Juxta illud: *Amor vincit omnia.* Ergò incontinentia cu-

piditatis, minus malum est quàm incontinentia iræ; cui faciliùs resistitur. 2. Illud vitium quod nobiliorem animæ facultatem inficit, turpius est quàm quod minus nobilem: Sed ira nobiliorem animæ facultatem; Videlicet τὸ ἐπιθυμητικὸν, invadit; Cum cupiditas saltem τὴν ὀρεκτικὴν occupet, quæ ignobilior facultas habetur. E. incont: iræ quàm cupiditatis est deterior. 3. Quod majus infert damnum, homines, quæ magis timent ac fugiunt, illud est turpiùs atq; deterius; Sed iræ incont: majus inferre solet damnū, (juxta illud Senecæ nulla pestis humano generi pluri sceleris: lib: 1. de irâ c. 2.) magisq; timetur ac diligentius vitatur; Er: Et 4. idem quod in contrarium adductum fuit huc etiam applicari potest: nimirum *Ille affectus qui magis est naturalis, minus peccat*; Sed concupiscentia est magis naturalis quàm ira; Ergo minus peccat, minorem probat ipse Arist:

3. Eth:

26. Sed cum utrinq; rationes tantummodò afferantur probabiles, & tanta sit circumstantiarum variatio, ut neutrum præcisè affirmare facile sit; Modò enim aliquis iræ incontinentiâ, modò cupiditatibus graviùs peccat. Ideoq; & nos pro *objectorum diversitate, sine, effectu, alijsq; circumstantijs*, modò iræ, modò cupiditatum incontinentiam, deteriozem statuimus. Atq; sic argumentis utrinq; pro rata, suum robur non denegamus.

27. Quòd quæri etiam solet, *An tolerantia sit idem quod fortitudo?* Ex antea dictis facile diluitur. Ut enim se habet *continentia ad Temperantiam*; Ita *Tolerantia ad Fortitudinem*: Illæ non specie sed gradibus differunt: ita & hæ. Tolerans difficilia, quæ & mala tristia, laudabiliter suffert; non tamen sine aliquâ animi ægitudine. Fortis autem etiam cum *delectatione* pericula aggreditur & adversa sustinet.

28. Frustranea igitur prorsus videtur quæstio, quæ à nonnullis movetur: *An Tolerantia, uti & continentia, aliqua difficultatis habeant?* Cum in eo præcipuè *Imperfecta & semivirtutes à perfectis* differant: quòd illæ cum aliqua difficultate, & appetitus renisu, hæverò alacri animo & sine omni appetitus recalcitratione exercentur, Uti sapiusculè nunc inculcatum est.

29. Dubium etiam hoc loco, de *semivirtutibus*, *Arist.* decidit; *An scilicet Bestia incontinentes vel continentes propriè dici possint?* Quod negat: & quidem rectè. Nulla siquidem in illis est, propriè dicta, ratiocinatio, ideoq; nec rationis & appetitus lucta esse potest; qualis in *continente & incontinente* omninò existit. Ita V. g. cum ratio dicitur: *Omnis voluptas turpis; eane peius & angve est fugienda;* *Scortatio, commestatio &c. est voluptas turpis;* *E. eane peius & angve fugienda.* *Majorem prop:* qui vis etiam incontinens nec ignorat nec negat. Sed minorem affectu & pravâ concupiscentiâ victus, posthabet, negligit, & oblivioni tradit. Qualis discursus in brutis cum non reperitur; Ideoq; nec pugna rationis & appetitus: Et consequentè proinde nulla vera *continentia aut incontinentia*.

30. Sin oggeratur; *Canis tamen prohibente hero, vel obstante aliquo cum baculo, ab esca abstinet, inquam aliàs continuo ruiturus esset:* Ideoq; hic lucta aliqua, appetitus, & ratiocinationis esse videtur; quæ dicitur; *Satiùs esse ac tolerabilius esurire quàm vapulare.* Sed Respond: Quod abstineat & sibi temperet, non à ratione vel ratiocinatione esse, quæ in cane nulla; Sed simpliciter à metu, & reminiscentiâ. Verbera enim metuit, quòd eadem molesta esse, & corpori ægrè facere reminiscatur. Et sic quoq; de aliis.

31. Tandem ut promissi memores, de naturali ad virtutem inclinatione, aliqua dicamus, perpulchram istam quæstionē, *An homo per naturã ad virtutem, vel potius*

ad vitia sit proclivior? à Piccolom: grad: 3. c. 5. 6. 7. 8. & 9.
fufè tractatam, paucis at perfpicuè, perstringemus.
Posterius adstruunt hæc rationum momenta: 1. Sensus
ipsi, qui voluptatem nunquam non amant ad vitia quàm
virtutes nos procliviores esse edocent. Cum esca quæ
dam vitiorum, sit voluptas, ut *Plato* pulchrè monuit. 2.
Huic vicinum est, quod omnes homines ardua ac diffi-
cilia naturalitèr vitent; facilia autem & quæ in prom-
ptu sunt potiùs conlectentur. Sed virtutis via ardua est,
ut canit *Virg.* de lit: Pytag: alibiq; *facilis descensus a vernis*.

Sed revocare gradum superasq; evadere ad arces,

Hoc opus, hic labor est. --- --- ---

Mille autem ad vitia semitæ. Sicuti in circulo, unica
tantùm linea, (vel transversim duæ) *per centrum*; *Extra*
centrum verò infinitæ duci possunt. Ita *virtutis trames uni-*
cus: vitiorum avia & præcipitia *innumerabilia*. Ideoq;
& faciliùs attinguntur. 3. *Authoritas veterum Philo-*
sophorum idem svadet: Ita *Plato* hosce antiqui *Poëtæ*
versus vehementèr probat.

Mortales vitium penitus labuntur in omne

Præcipientes, quoniam facilis via ducit ad ipsum

Hoc quia vel nobis jam tum nascentibus hæret. &c.

Ita & *Seneca*, cum alijs *Stoicis* pravam *inclinationem* omni-
um primò vincendam statuentibus ait, Multos rexeris, si ratio
te rexerit; magnum imperium regit qui sibi dominatur. Fortior est qui cupi-
ditatem vincit quàm qui superat hostem. Quo etiam tritum distichon facit:

Una cum dicto sapientis.

Fortior est qui se, quàm qui fortissima vincit

Mania: nec virtus aliùs ire potest.

4. *Hisce accedit & S. Script: Genes. 6.* omne figmentum
cordis humani tantummodò malum est ab initio. Et
Paul: sup: cit. Rom. 7. &c. 5. *Quin imò si quis in se ipsù*

descendit

descendat, quàm agrè à vitijs abſtineat facilimè ex-
perietur.

32. Quod tamen homo ad virtutem magis per naturam inclinè; hiſce & ſimilibus probari poteſt: 1. *Qualis cauſa, talis effectus*: Atqui homo non tantùm effectus eſt ſummè & per eſſentiam BONI, cujus omnia opera bona; Verùm etiàm ad ejuſdem BONI, ipſius videlicet, creaturis, imaginem conditus eſt; E. ad bonum & virtutem, non verò ad malum ſeu vitia, per naturam inclinatur. 2. *Si natura optima & provida mater, DEIq; ſamula cætera omnia, in ſuo genere perfectè generat, ad congruentem finem dirigit; Ua cuncta ſui perviciem & interitum quantum poſſunt, evitent atq; declinent; conſervationem verò ſui ſtudioſè querant; multo magis id in homine nobiliſſimâ creaturâ efficies.* Et per conſequens non ad vitia ſed virtutem eundem inclinatur. 3. *Cui affinis eſt, ille Philoſophi diſcurſus; Materies etiàm à Deo longiſſimè diſtans, divinum expetit bonum.* 4. *Phyſ: 80. Quanto magis igitur homo, omnium mortalium, præſtantiſſimus, Deoq; proximus, quomodo ad optimum, maximè omnium non erit facilis? Res enim quò propinquiores ſunt fini, eò velociùs per naturam in eum tendunt, vehementiùsq; illum expetunt.* 4. *Et mens & ratio hortatur ad optima:* Quippè illa divinum quid eſt. Unumquodq; autem naturalitèr ad ſe præſtantius tendit; Unde & homo ad virtutem naturâ magis inclinatur. 5. *Ut ſe habet homo ad ſcientiam, ita etiàm ad virtutes: Sed homo naturâ ſire deſiderat: Ergo etiàm virtutem colere.*

33. Brevitèr; multa eaq; non levia in utramq; partem adferri poſſunt. Unde etiàm viri magni in diverſas planeq; contrarias hic abierunt ſententias. Stoici hominem ad ſolam virtutem naturâ proclivem eſſe de-

fenderunt. *Galenus* cum suis sectatoribus mores, i. e. virtutes aut vitia ex temperamento & corporis constitutione dependere putarunt. *Astronomorum* multi, inclinationem hominis ad bona vel mala ex motu corporum coelestium, astrorum positu, planetarum dispositione, aliorumq; syderum aspectu profluere statuerunt. Unde tritum illud; *Astra inclinant, etsi necessitatem non inferant.* Sed hæc omnia quatenus aliquid veri continent & non incommodè conciliari possint, vid: Piccol: cit: gr: 3. c. 8. & 9. Hoc saltem addo, unde etiam difficultas & tota controversia facile solvitur; Nimirum si consideretur homo ratione primæ creationis, & status innocentiae in quo ante lapsum fuerat, quin maximè ad virtutem proclivis fuerit, nullatenus dubitamus. Sin autem uti nunc est post lapsum, in statu peccati, quatenus iræ filius, juxta allata scripturæ dicta, ad malum & vitia maximè propendere, dolendum magis quàm inficias eundem esse arbitramur. Prima enim vitiorum origo, non corpus aut caro est ut Plato aliq; Philosophi existimarunt. *Animam, peccans carnem fecit corruptibilem;* ut ait Augustinus lib: 14. de civit: Dei. Sed de hisce Theolog.

Ac tantùm hæc vice de præsentī materiā.

COROLLARIUM.

Lingvā Sveo-Gothicā originalis est. 1. *Quia proprias literas, Runicas videlicet, habet.* 2. *Ex aliā nullā, nisi fortè in paucis dictionibus, deduci potest.* 3. *Sed ex eādē complures aliæ lingvæ manifestè derivantur.*

Ornatissimo & studiosissimo Iuveni,

DN. PETRO WANGSTELIO

S. R. M. tis Alumno, Discipulo suo dilecto, Re-
spondentis Munus de CONTINENTIA & TOLERA
RANTIA solerter sustinenti.

Hic tibi *WANGSTELI* quando placet arte tueri
Hasce Theses doctum sistere iudicio,
Collaudo precor & faxit *DEUS* optimus, hicce
Conatus, patria, ut commoda multa ferat.

L. Mq; apposuit
ÆSCHILLUS PETRÆUS D.

Doctrinā, humanitate morumq; integritate
Ornatissimo **JUVENI,**

DN. PETRO AND. WANGSTELIO

*WESManno, Optimarum artium cultori perindu-
strio, amico & Discipulo suo per dilecto, de Continentia
& Tolerantia Eruditè differenti.*

CArmina dent alij, propero tibi nectere votum;
Sit precor in studijs spes tibi certa *DEUS*:
Ut valeas celsum Parnassi tangere collem,
Quò tua te virtus, quò pia vota vocant.
Provehat in cunctis *Magnus* tua cœpta *Jehova*:
Te tandem **CHRISTUS** ducat ad astra poli.

Honoris & amoris ergò gratulabundus apposuit

GEORGIUS ALANUS

S.S. Theologiæ P.P.

Ναι καθ' ὅσον ἡμεῖς ἐπισημασμένως τε γέγονε μὲν αἰετὸν
 ὅτως ἐλαττωσάμεθα λέγειν ὑπὸ σὺ
 πάντων δ' οὐκ ἐπισημασμένως σὺ δ' ἄν σου ἄρσενε,
 πάντων ἀκροβῶς ὀρθῶς, τῇ μεθόδῳ ἀγαθῇ.
 ἔχον ἀρ' ἐν δ' ὅσον τοῖς πάντων καλὰ μετὰ χριστῶν
 τῆ Κυρίου ὧν πάντοτε δόξα ἡμῶν.

Amoris moris & honoris ergo
 L. Mq; scribebat

MARTINUS STODIUS Aboënsis
 Lingg. Professor.

Ad Ornatissimum & Doctissimum Respondentem

Sympatriotam.

VANGsteli felix iuvenis, cui Palladis artes
 Sunt adeo cordi. Et nihil est præstantius illis!
 Felix, qui reliquis præpones amibus unam
 Virtutem rebus! duplicem ut mereare coronam!
 Maeste animo; quamvis cingantur vepribus bixtis,
 Densior Et spes defendat vimine acuto:
 Sic bona in fatum uberius quasita repones,
 Et magis atq; magis donis augeberis amplis.

Veri amoris E. deproperabat

JOHANNES GARTZINS.